

ותו מקשינן: **תא שמע**: מתחילין להסיק **בערימת התבן** ביום טוב, ואף שעדיין לא נטל מערימה זו לצורך הסקה. **אבל לא** מתחילין להסיק **בעצים שבמוקצה** [רחבה שאחרי הבית], שהכינם שם לימות הסתו.

וקא סלקא אדעתין דבתבן סרוח איירי. ואינו ראוי לאכילת בהמה, אלא הוא עומד להסקה. אבל עצים שבמוקצה שאינם עומדים להסקה אסורים, משום שאינם מוכנים. וכרבי יהודה היא. והך מתניתין, בסתם היא נשנית. וקשיא, רבי יוחנן דאמר "הלכה כסתם משנה", אמאי פסק כרבי שמעון?

ומשנינן: **התם בעצים של ארזי ואשוחי** [ארזי זכר וארזי נקבה] מיירי, שהם עומדים לבנין. **דמוקצה מחמת חסרון כים** הם. שאם משתמש בהם להסקה, הרי איכא הפסד העצים בכך. ובמוקצה זה **אפילו רבי שמעון מודה** דאסור. דכדחייה בידיה הוא.

ותו מקשינן: **תא שמע**: **אין משקין ושוחטין את הבהמות המדבריות** [שרועות תמיד באפר, ולנות בתוך התחום] ביום טוב. שאסור לטרוח במזונותיהן, משום דאין מזונותיהן עליך.

וכן אין שוחטין אותן, משום דמוקצה הן. שהרי הן לא מוכנות מבין השמשות לאכילת יום טוב.

ותרגמא זעירי להאי מתניתין **בבהמת קדשים**, דלא חזיא למידי. שהרי אסור להאכילה לכלבים. [לפי שאין לה פדיון לאחר שמתה, כיון דהיא צריכה העמדה והערכה. ועוד, הרי אין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים [רש"י, ביצה כו ב]. ובדבר דלא חזיא לכלום, כולי עלמא מודו דאסור משום מוקצה.

אבל בבהמת חולין שמתה, שפיר דמי, ומותר לטלטלה. דהרי היא ראויה לכלבים. ואף שנתנבלה ביום טוב, ולא עמדה לכלבים בין השמשות, לית לן בזה משום מוקצה.

והיינו כרבי שמעון. ומדמהדר לאוקמא למתניתין כוותיה, שמע מינה דכן הלכה.

ואף רבי יוחנן אמר: הלכה כרבי שמעון.

ומקשינן: **ומי אמר רבי יוחנן הכי? והא אמר רבי יוחנן: הלכה כסתם משנה.** ואשכחנא סתם משנה כרבי יהודה.

קנז-א **דתנן: אין מבקעין ביום טוב עצים לצורך הסקה מן הקורות העומדות לבנין.** וכן **לא מן הקורה הישנה שנשברה ביום טוב.** ואף דמהשתא קיימא להסקה, מוקצה היא. שהרי לא הוכנה לכך מבין השמשות. והיינו כרבי יהודה דאית ליה מוקצה, ובעי הכנה מבין השמשות⁽¹⁾.

ומשנינן: **רבי יוחנן, שהוא מתניתין כרבי יוסי בר יהודה מתני לה, ולא כסתם משנה.**

1. תימה, היכי מוכח מהא מתניתין כרבי יהודה? והרי קורה אסורה אף לרבי שמעון, משום מוקצה דחסרון כים, דמודה בה רבי

שמקצה האדם מדעתו לעיסקא. אבל במוקצה מחמת מיאוס וכדומה, אסור רב. ואף נבלה שנתנבלה בשבת, מוקצה מחמת איסור היא. תוספות, לעיל יט ב.

אבל משקין ושוהטין את הבהמות הבייתות [הבייתות]. שהרי מזונותן עליך. ואף בשחיטה מותרות, משום שאינן מוקצה. לפי שהן עומדות לאכילה מבין השמשות.

ואף סתם משנה זו היא כרבי יהודה. ואמאי פסק רבי יוחנן כרבי שמעון⁽²⁾?

ומשנינן: רבי יוחנן סתמא [סתם משנה] אחרינא אשכח, דאזלא כרבי שמעון. ופסק כמותה.

דתנן: בית שמאי אומרים: מנביחין בשבת בידים מעל השלחן, עצמות וקליפין. ואף שהעצמות קשין ואינן ראויות לכלבים, ואף קלפות של אגוזים אינן ראויות למידי, מותר לטלטלן. דלית להו לבית שמאי מוקצה.

ובית הלל אומרים: לא יטלטלם בידים, אלא מסלק את הטבלא [לוח השלחן, שתורת כלי עליו ואינו מוקצה] כולה, ומנערה מהעצמות והקליפין⁽³⁾.

ואמר עלה רב נחמן: אין אנו סומכים על משנה זו כמות שנשנתה. אלא מוחלפות השיטות בה. ואנו אין לנו, אלא דבית שמאי אוסרים להגביה עצמות וקליפין. משום

דאית להו מוקצה כרבי יהודה. ובית הלל מתירין. משום דלית להו מוקצה, כרבי שמעון.

ודברי בית הלל חשיבי כסתם משנה [שהרי דברי בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה]. ומשום הכי פסיק רבי יוחנן כוותיהו.

ואף רב אחא ורבינא פליגי בה בהלכה זו.

חד אמר: בכל הלכות השבת כולה, קיימא לן דהלכה כרבי שמעון. לבר ממוקצה מחמת מיאוס. דלית ליה לרבי שמעון איסור מוקצה בזה. ולא קיימא לן כוותיה בהא. אלא כרבי יהודה האוסר בכך.

והוינן בה: ומאי ניהו "מוקצה מחמת מיאוס"?

ומשנינן: נר חרס ישן. שאחר שהדליקו בו, הרי הוא נמאס.

וחד אמר: אף במוקצה מחמת מיאוס, נמי הלכה כרבי שמעון, דאין בזה משום איסור מוקצה. לבר ממוקצה מחמת איסור, דלא קיימא לן בהא כרבי שמעון דמתיר.

לכלבים אלא לאחר שנתנבלו. תוספות.

2. והוה מצי לשנויי כדקאמר לעיל [מה ב], דכגורגרות וצימוקין דדחיין בידים דמיא. לפי שטורח הוא לילך ולהביאם. תוספות.

3. ולא היא הטבלא בסיס לדבר האסור, משום שאינו מניח עליה את הקליפין לכל היום. אי נמי כיון שמניח עליה אף אוכלין, הרי היא בסיס לדבר האסור והמותר.

שמעון. וכיון דאיתקצאי בין השמשות, איתקצאי כולא יומא, ואף לאחר שנשברה.

ורצה ר"י לתרץ, דבהכרח לית ליה לרבי יוחנן "מיגו דאיתקצאי". דאם לא כן, אף יש לאסור טלטול נבלה שנתנבלה בשבת. דהא אף היא היתה מוקצית בין השמשות, משום בעלי חיים. דכולי עלמא מודו דבעלי חיים מוקצין הם.

ואף דבבעלי חיים הראויים לכלבים בעודם חיים לא שייכא מיגו דאיתקצאי, מסתמא איירי מתניתין ככל ענין. ואף באותן שאינם ראויים

והוינן בה: **ומאי ניהו** "מוקצה מחמת איסור"?⁴

ומשנינן: **נר שהדליקו בה בערב של אותה שבת**. שהרי בין השמשות, בעוד הנר דולק, היה אסור לטלטלו משום איסור כיבוי בשבת. ומיגו דאיתקצאי בערב שבת, איתקצאי כולי יומא.

אבל מוקצה מחמת חסרון כים, אפילו רבי שמעון מודה ביה דאסור בטלטול.

כדתנן: כל הכלים ניטלין בשבת. חוין מן המסר [סכין של אומנין] הגדול. שהמסר עשוי חריצים, כדי לקוץ בו עצים. ואם ישתמש בהן לשאר דברים, ישתברו חריציו ויפסד.

וכן אין מטלטלין את יתד המחרישה, משום שמוקצה היא משאר תשמישים, כדי שלא תתקלקל. וכל שמקצה את הכלי כדי שלא לבוא לידי חסרון כים, הרי הוא אסור בטלטול לכולי עלמא.

מתניתין:

מפירין הבעל והאב את הנדרים של נשותיהם ובנותיהם בשבת.

ונשאלין לחכם שיתיר לנדרים בשבת — בנדרים שהן צריכין התרה לצורך השבת.

וכגון שנדר שלא לאכול היום. שצריך להתירם בשבת גופה, משום עונג שבת.

אבל נדרים שאין בהתרתם משום צורך השבת, אסור להתירם בשבת. שהרי יכול להתירם אחר השבת. ולא טרחינן בשבת בכדי [ר"ן]⁽⁴⁾.

ופוקקין את המאור [סותמים את החלון] בשבת. ולא אמרינן דהוי כמוסיף על הבנין. והיינו כרבנן דלעיל, דמתירין לפקוק את החלון בפקק המוכן לכך מערב שבת.

ומודדין בשבת את המטלית [חתיכת בגד] שנגעה בטומאה, לידע אם יש בה ג' על ג' אצבעות והיא ראויה לקבל טומאה, או לא.

ומודדין בשבת את המקוה, לידע אם יש בה מ' סאה והיא כשרה, או לא. ואף דמדידה אסורה בשבת, מותרות מדידות אלו שהן למצוה.

ומעשה בימי אביו של רבי צדוק, ובימי אבא שאול בן בטנית, שפקקו את המאור [החלון] **בטפיה** [פך של חרס], **וקשרו את המקידה** [כלי חרס] **בגמי, לידע אם יש בניגית פותח טפה**. ובגמרא מפרש לה.

ומדבריהם למדנו, שפוקקין את החלון בשבת. ומהא דמדדו את הגיגית, שמעינן **מודדין בשבת מדידה שנצרכת לדין טומאה**.

אין שואלין בשבת. ותימה, הא על כרחך מוכרח כטעם השני. דאילו לטעם הא', אמאי תלי לה הפרת הבעל בנידון ד"יום שמעו". הא לא מיחזי כדינא, ולמה תיאסר. תוספות רבי עקיבא איגר.

אי נמי, אינו מניח עליה בכונה את הקליפין, אלא אינו חושש היכן יפלו. תוספות, ביצה ב א.

4. ובנדרים [עז א] כתב הר"ן, דכיון דצריך ג' הדיוטות או חכם, מיחזי כדינא. ואסור לדון בשבת. אי נמי, כיון שאין שעה עוברת לשאלה,

או דלמא, הפרה נמי, לצורך השבת אין, דמותרת. אבל שלא לצורך לא יפיר.

והא דקא פליג להו להפרה ושאלה מהדרוי, ולא נקטן בחדא מחתא, היינו משום דלהפרה אין צריך בית דין [חכם], אלא הבעל והאב מפירים. מה שאין כן שאלה, דצריכה בית דין.

ופשטינן: תא שמע, דתני זוטרי דבי רב פפא: מפירין נדרים בשבת, לצורך השבת. שמע מינה, אף הפרה, דוקא לצורך השבת אין. אבל שלא לצורך השבת לא מפירין.

לישנא אחרינא: איבעיא להו, הא דבעינן שיהיה לצורך השבת, אתרווייהו קתני, בין אהפרה ובין אשאלה, ושלא לצורך לא מפירין ולא שואלין? משום שאף הפרה יוכל לעשות אחר השבת.

אלמא, "יום שמעו" דכתיב בהפרת נדרים, אינו אותו היום בלבד, אלא עד מעת לעת [כ"ד שעות] משמיעת הנדר.

או דלמא, כי קתני במתניתין, דבעינן שיהיה לצורך השבת, אשאלה אצל חכם קתני לה.

ומדקשרו את המקידה, שמעינן דקושרין בשבת קשר שאינו של קיימא אף לכתחלה⁽⁵⁾.

גמרא:

שנינו במתניתין: מפירין נדרים בשבת, ונשאלין לנדרים שהן צורך השבת.

איבעיא להו: לענין מה בעינן "נדרים שהן צורך השבת"? מי אמרינן, דהפרה מותרת בין כשהיא לצורך השבת ובין שהיא לא לצורך השבת. שהרי אין האב והבעל מפירין את הנדר אלא ביום שמעם אותו. וכשנודע להם הנדר בשבת, אם לא יפירוהו בו ביום, שוב לא יוכלו להפירו למחר⁽⁶⁾.

ודוקא בשאלה אצל חכם קתני, דדוקא לצורך השבת גופה, אין. ומותר לשאול עליו בשבת. אבל אם הוא שלא לצורך השבת, לא ישאל עליו בשבת, אלא ימתין למחר.

ומשום הכי קפליגיהו התנא להפרה ושאלה מהדרוי, ולא שנאם בחדא מחתא. ונקט "שהן צורך השבת", רק לגבי שאלה, ולא לגבי הפרה.

5. ואף דמדרכנן אסור אף קשר שאינו של קיימא, לצורך מצוה הוא מותר. טור סימן שיז. דמצוה].

וכתב הבית יוסף שם, דמקורו מהכא. ודוקא קשר שהוא מעשה אומן. אבל אינו מעשה אומן, מותר אף שלא לצורך מצוה. מגן אברהם.

6. מכאן קשה לפוסקים ביורה דעה [סימן רלד סעיף מט], דנשאלין על ההיקם אפילו לאחר זמן מרובה, ואחר כך יפר ביום השאלה. ואף על גב

ולפי זה הקשה, למה הוצרכו להיתר דמצוה. הא יכלו לקושרו בקשר שאינו מעשה אומן. [וכן צריך עיון, הא דעת הטור היא דקשר שעשוי להתיר בו ביום מותר לכתחלה. ושפיר

אבל הפרת נדרים אפילו שלא לצורך השבת, שרי. משום שאחר השבת כבר לא יוכל להפר. שהרי כבר אינו ב"יום שמעו".

אלמא, "יום שמעו" דכתיב בהפרת נדרים, אינו אלא כל אותו היום בלבד, עד הערב. ותו לא.

ופשטינן: **תא שמע**, דתני רבי זוטרי דבי רב **פפי**: מפירין נדרים בשבת לצורך השבת. שמע מינה, לצורך השבת, אין. שלא לצורך השבת, לא מפירין. **אלמא**, מצי למיעבד הפרת נדרים כל המעת לעת כולה. ומשום הכי, אי לא הוי צורך השבת, ימתין עד לאחר השבת ויפר.

אמר רב אשי: והאנן תנן איפכא.

דהתנן: הפרת נדרים כל היום ששמע בו את הנדר. ויש בדבר להקל ולהחמיר. שפעמים יש לו שהות גדולה להפר, ופעמים מעט. **כיצד?** — נדרה האשה בליל שבת ואז שמע הבעל מהנדר, מיפר הבעל בליל אותה שבת וכל יום השבת עד שתחשך. שהיום הולך אחר הלילה.

ואף אם נדרה עם חשיכה [מעט קודם מוצאי שבת] מיפר עד שלא תחשך. שאם לא הפר עד אז, משחשכה כבר אינו יכול להפר. ואף שלא עברה כי אם שעה קלה מזמן הנדר, כבר לא קרינן ביה "ביום שמעו". דלאו במעת לעת תליא, אלא באותו יום בלבד. ולא כדדייקינן מדתני זוטרי דבי רב פפי,

דהפרת נדרים מעת לעת.

ומשנינן: פלוגתא דתנאי היא.

דתנאי: הפרת נדרים כל היום.

רבי יוסי בר יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון אמרו: הפרת נדרים, מעת לעת כולה.

שנינו במתניתין: ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת.

איבעיא להו: הא דנשאלין על נדרים אלו בשבת, היינו בדוקא כשלא היה לו פנאי לישאל עליהן מערב שבת?

או דלמא, אפילו היה לו פנאי קודם השבת, כיון דלא נשאל, ישאל בשבת. שהרי צורך השבת הוא.

ופשטינן: **תא שמע**: מעשה שהיה, דאזדקינן ליה רבנן לרב זוטרא בריה דרב זירא שנדר נדר והיה צריך להתירו משום צורך השבת, ושרי ליה רבנן לנדריה. ואף על גב דהוה ליה פנאי לישאל עליו קודם השבת.

שנינו במתניתין: ומעשה בימי אביו של רבי צדוק, ואבא שאול בן הבטנית, שפקקו את המאור בטפיה, וקשרו את המקידה בגמי, לידע אם יש בגיגית פותח טפח, אם לאו.

אמר רבי יהודה אמר רב: הלכתי [שביל] קטנה היתה שם, בין שני בתים. וטומאה היתה שם על שביל זה (7). וגיגית סדוקה מונחת על גבן של שני הבתים. והמת היה

קנז-ב

[וכדמוכח בנדרים עט א ממתניתין, דאף שותק על מנת למיקט, לא מצי להפר לאחר יום שמעון]. שפת אמת.
7. רש"י. והקשו תוספות, הא מוכח בפרק י

דמיום השמיעה כבר עבר זמן רב, כל זמן שלא היה יכול להפר, לא איבד את זכות הפרתו. דהכא גמי נימא, כיון דבשבת לא יכול להפר, יפר לאחר השבת. ולא מיכרי שעבר יום הפרתו